

Kriminológia a felsőfokú rendészeti képzésben

BARABÁS Andrea Tünde

A tanulmány a kriminológia tantárgy oktatásának fejlődését mutatja be a Rendőrtiszti Főiskola, illetve a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Karának tudományos életében. Az áttekintésből kiderül, milyen jelentős szerepet játszott e tantárgy a rendészeti képzésben a kezdetektől napjainkig, valamint az is, hogy az oktatási tematika kialakításában az ország legnevesebb kriminológusai vettek részt. A korábbi jó tradíciókra építve napjainkban immáron egyetemi keretek között folyik a jövő rendőrtisztjeinek képzése. A kar a magyarországi felsőoktatási intézmények között egyedülálló abban, hogy végzett hallgatóink nagy része találkozik majd a bűnnel, bűnözéssel pályafutása során, részt vesz a bűnmegelőzés-bűnüldözés folyamatában, azaz bizonyosan alkalmazni tudja majd a kriminológiai ismereteket munkája során.

A kriminológia, a bűnügyi tudományok egyikeként, a rendőrtiszt- (majd később a mind több irányú rendészeti felsőfokú) képzésben kezdetől fogva jelen van. A kezdetekben a Kriminálisztikai Tanszék szervezetében a kriminálmódszertani és kriminológiai szakcsoport volt a tantárgy felelőse, 1990-től önálló tanszékként működött, néhány évvel később a Bűnügyi Tudományok Tanszékének szervezetébe tagozódott a tárgy. Ezt követően hosszabb ideig működött a Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszéken belül, majd 2012-től, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem létrejöttével a Bűnügyi Tudományok Intézetében ismét önálló tanszéki rangot kapott. Ez a fajta változatosság jól mutatja a kriminológia tudománya rangjának változó szerepét, hanyattatásait, s végül annak elismerését, hogy e társadalomtudomány nélkülözhetetlen a rendészeti képzésben. Mindazon ismeretek, amelyeket felölel – ha nem is konkrét útmutatóként, de a rendészeti tevékenység során szem előtt tartva –, fontosak akár a bűnmegelőzés elvi szintű kidolgozása, akár a napi szintű intézkedés során is, hasznos társaként a jövő rendőreinek. Ahogy Lévai Miklós megfogalmazza: a kriminológia elméleti funkciója a kriminalitással összefüggő tényezők feltárása és elemzése, valamint a törvényszerűségek feltárása, addig alapvető gyakorlati szerepe az, hogy kutatási eredményeivel segítse, orientálja a bűnmegelőzést szolgáló döntéseket.¹ Ehhez azonban hozzá kell tenni azt, hogy nem csupán a magas szintű kormányzati döntésekben játszhat szerepet a kriminológia, hanem a mindennapok során a szolgálatot teljesítő rendőr kollégák tevékenységében is.

A tantárgy tartalma alapvetően az ELTE kriminológiai oktatásának alapulvételével formálódott. Ennek a kezdetekkor a pesti jogi kar jelentős személyiségei: Vigh József,

1 Lévai et. al. (1999) 9–11.

Gönczöl Katalin és Tauber István (aki egy ideig tanszékvezetőnk is volt) voltak letéteményesei.

A kriminológia oktatása a BA-képzésben jelenleg két félévben történik: a rendőri szakirányok hallgatói (bűnügyi, gazdaságvédelmi, közlekedésrendészeti, közrendvédelmi és igazgatásrendészeti), valamint a pénzügyi nyomozók számára a nappali tagozaton 70 óra (40 óra előadás és 30 óra szeminárium) az időkeret, ugyanez a levelező tagozaton 20 óra előadás. A félévek lezárása kollokviummal történik. A nem rendőri (határrendészeti, vám- és jövedéki, büntetés-végrehajtási, katasztrófavédelmi és biztonsági) szakirányok számára kriminológiai alapismeretek oktatása történik a nappali tagozaton 14 óra előadás és 14 óra szeminárium, a levelezőn 10 óra előadás formájában. A számonkérés módja: beszámoló.

Az órarendi foglalkozásokon túl évtizedek óta sikeres a tanszékünk által meghirdetett Narkológia című speciális kollégiumunk, amely a drogkérdés teljes keresztmetszetét átfogja, annak egészségügyi, szociális, oktatási, valamint kriminális vonzataival. A hallgatók nagyszámú szakdolgozattal, valamint tudományos diákköri aktivitással is kötődnek oktatóinkhoz.

A kriminológia oktatásának tartalma a BA-képzésben

A kriminológia, mint az egyik bűnügyi alaptudomány, a modern rendészet nélkülözhetetlen ismeretbázisa. Feladata a bűnözés, a bűnös emberi magatartás eredetének, biológiai és társadalmi meghatározottságának bemutatása és megértése, beleértve az oksági összefüggéseket és a személyiség szerepét. Fontos rész a kriminalitás alakulásának elemzése, beleértve a rejtett bűnözést és a devianciákkal való közös gyökerűség feltárását. Tárgykörébe tartozik a viktimológia és az áldozatvédelem, valamint a bűnmegelőzés alapkérdései, a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai, a szankciórendszer problémái, az alternatív büntetések és a resztoratív igazságszolgáltatás.

A szakkriminológia felöleli a különböző bűncselekménycsoportokra, egyes bűncselekményekre és az elkövetőikre vonatkozó kriminogén tényezőket, ismereteket ad az egyes bűncselekmény-kategóriák alakulásáról, megadja az elemzésükhöz, értékelésükhöz szükséges információkat, az egyes bűncselekményi formációk, illetve elkövetői kategóriák konkrét okságát és a hatékony megelőzés lehetőségeit és feladatait. A tárgykör szoros összefüggésben van a büntetőjogi, a büntető eljárásjogi és a bűnügyi szolgálati ismeretekkel.

A kar speciális jellegére tekintettel az oktatásban hangsúlyosan szerepel a bűnözéskontroll kriminológiája (a rendőrök mint sértettek és elkövetők). Az igazságügyi statisztika, a bűnözés és a rendőrség hatékonyságmérésének bemutatása szintén kriminológiai megközelítésben történik, és ezzel teljessé válik a hallgatók számára az alapismereti ismeretanyag, vagyis összességében megismerik a bűnözés és a konkrét bűncselekmények alakulását, változását, az oksági mechanizmusokat, a megelőzés, valamint az állami represszív fellépés szerepét, jelentőségét és korlátait.

Az általános részi ismeretanyag (alapismeretek) főbb témakörei

- A kriminológia tudománytörténeti és tudományelméleti kérdései
- A kriminológiai kutatások és bűnözési elméletek
- A bűnözés társadalmi újratermelődése – makro- és mikrokörnyezeti hatások
- A személyiség és egyes szociálpszichológiai folyamatok szerepe a bűnözésben
- A bűnözés oksági kérdései
- A bűnözés és a devianciák
- A viktimológia alapkérdései
- A látens bűnözés
- A bűnözés megelőzése
- A büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai
- A rendőrség és a civil szféra együttműködése
- A bűnözés és a rendőrség teljesítményének mérése
- A szabadságvesztés végrehajtása és a reszocializáció

A különös részi ismeretanyag (szakkriminológia) főbb témakörei

- A hazai bűnözés alakulása
- A vagyoni elleni bűnözés
- Az erőszakos bűnözés
- Családi erőszak, gyermekbántalmazás, pedofília
- Gazdasági bűnözés
- A korrupciós bűnözés
- A kábítószer-bűnözés
- A számítógépes bűnözés
- A szervezett bűnözés
- Az élősdű és prostitúciós jellegű bűncselekmények elkövetői köre, karrierbűnözők, szervezett és szervezetszerű bűnözők és a női bűnözés
- A fiatalkori bűnözés
- A visszaesők és a kisebbségek bűnözése
- Büntetések, alternatív büntetések, elterelés
- A bűnüldözés kriminológiája
- A rendőrök által elkövetett jogsértések – a rendőr mint a bűncselekmény sértettje

A kriminológia oktatásának tartalma az MA-képzésben

A kriminológia tudományos eredményei helyt kapnak a mesterképzésben is. Ezek egy-egy speciális témát járnak körül.

- A bűnmegelőzés elmélete és gyakorlata

Az önkormányzatokkal és a civil szférával kooperációban megvalósuló rendőrkapitányügyi szintű bűnmegelőzés elméleti alapjainak készségszintű elsajátítása. A helyi szintű prevenció kialakítása és működtetése.

- Gyermek- és idősbántalmazás

A gyermekbántalmazás – főként a büntetőjogi felelősség aspektusából – felfogható gyermekjogi kérdésként is, az egyén és a közösség életének minőségét rontja. A bántalmazott, elhanyagolt és megalázott gyermek nagy eséllyel deviálódni fog, és ezzel a társadalmi problémák újratermelődnek.

Az időskorúak az idő múlásával folyamatosan romló (szellemi, egészségügyi, fizikai) állapotukból adódóan egyre növekvő mértékű veszélynek vannak kitéve. Könnyen válnak bűnözők céltáblájává, miközben a hatékony megelőzést nehezíti a társadalomban eluralkodott kölcsönös bizalmatlanság.

- Droproblémák rendészeti kezelése

A kábítószer-fogyasztás és a hozzá kapcsolódó bűnözés a modern társadalmak súlyos és komplex problémája: méreteinek és kárainak mérséklése, mederben tartása csak sokoldalú, multidiszciplináris együttműködés keretében képzelhető el. A rendészeti megközelítés önmagában elégtelen, szükséges a drogzás egészségügyi, szociális, oktatási, civilszervezeti és gyermekvédelmi aspektusainak ismerete is.

Legújabb tudományos eredmények

A kriminológia oktatása során arra törekszünk, hogy hallgatóink megértsék a bűnös emberi magatartás okait, természetét és törvényszerűségeit, hogy tiszteljék az emberi méltóságot, hiszen a közösség mértékadó személyeinek magatartása kihat magának a közösségnek az életére, alakulására, feszültségeket kelthet, de fel is oldhat, segítheti a kirekesztést, vagy éppen ellenkezőleg, erősítheti a befogadást, a közösségi kohéziót. A ma hallgatói a jövő rendőrei. Egy ilyen szakmai közösségben a tudományos eredmények átadása, az előítéletek lebontása, így például annak megértetése, hogy az önsorsrontó, deviálódó, beilleszkedni képtelen emberek a sorsukat nem maguk választják, a születésük véletlenje, a gyermekkori környezet, a szocializációjuk következtében válnak veszélyessé. A jogsértő magatartásokra reagálni kell a társadalmi rend védelme érdekében, ám csakis törvényesen, és szem előtt tartva azt, hogy a rendőrség feladata végső soron, hogy tevékenységével hozzájáruljon a társadalmi harmónia és igazságosság megvalósulásához. Az előítéletes gondolkodás a felvilágosult emberiség egyik legnagyobb ellensége. Amíg az egyik faj előtérbe helyezi magát a másikkal szemben, addig igazából messze vagyunk a fejlett civilizációtól.²

Karunk Magyarországon egyedülálló abban, hogy végzett hallgatóink nagy része találkozik majd a bűnnel pályafutása során, kapcsolódik a bűnprevenziós-bűnrendezés komplex köréhez, így számukra kiemelten fontos, hogy a gyakorlatban, döntéseik során figyelembe vegyék mindazon eredményeket, amelyek a kriminológiai kutatások során segíthetik munkájukat. Ezért a Kriminológiai Tanszék feladata nem pusztán az ismeretek átadása, hanem a folyamatos fejlődés, a legújabb tudományos eredmények megismerése, és önálló kutatóműhely kialakítása, amely teret nyújthat az érdeklődő fiatalok számára a tudományos életbe való bekapcsolódáshoz is.

---

2 Aronson (2001) 302.

IRODALOMJEGYZÉK

Aronson, Elliott (2001): *A társas lény*. Budapest, KJK–Kerszöv.

Gönczöl Katalin – Korinek László – Lévai Miklós (szerk.) (1999): *Kriminológiai ismeretek*. Budapest, Corvina Kiadó.

Kertész Imre (1998): A kriminológia új tankönyve. In: *Kriminológiai Közlemények*. 56. sz. 47–57.

SUMMARY

Criminology in the higher policing education

BARABÁS Andrea Tünde

The following study presents the developing of the education of criminology course in the scientific life of the former Police High School and the National University of Public Sciences. It emerges from his overview, a how considerable role this subject played in the policing education from the beginnings until now, and it is, that the country's most renowned criminologist took part in the forming of the educational syllabus. The education of the coming police officers is proceeding about university frameworks building upon the previous good traditions in our days. The situation of our faculty is unique in Hungary, because most of our students will face the sin and the criminality in the course of their career, take part in the process of the crime prevention and/or the criminal investigation, so they can apply their criminological knowledge in their work certainly.

